

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Sacræ eloquentia dignitas, ex materiæ nobilitate, ac primùm, quam
graues sint in ea de Deo sermones. Capvt I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

amoenis luxuriantis scholæ viretis, quasi in alium orbem venerint, repente, aut rerum sterilitate torpentes exarescere, aut inquinata dictione, quasi resides aquas, & plurimum luti secum trahere. Quod si vernantius ipsa se veteris fecunditatis memor explicare cupit oratio, rerum tamen horror, & moestitia necessario confundit. Quale enim delectamentum est apud plebeias aures, & oscitantes muliercularum circulos, de tritis quibusdam bibliorum historijs longo, & inerti verborum circuitu differere, aut Christianæ religionis rudimenta tractare, aut à vasto quodam, & agresti motu in viria dicere, res tritas, & ad fœdientis stomachi nauseam, tam sæpè inculcatas? At vero in profana, quam appellatis, eloquentia, siue in vmbatilibus spacijs libeat excurrere, siue forenses palmas attractare, hic audiuntur rerum complectiones maximarum, hic sensus vberes, hic sententiarum stimuli, hic opulentissima doctrinæ supellex, hic plausus, & fauor omnium.

Eloquentia forensis opulenta

Hæc iste cum intemperantius effudisset, nesciebam, an magis deidere hominis debere imperitiam, an indolere tam pueriliter in nugis lasciuienti. Cum Theophrastus nosset vir, quo, nec magnis disciplinis instructior, nec ad omnem rationem humanitatis commodior, cum factum hominis præclarâ oratione perstrinxisset, cepit de maiestate sacræ eloquentiæ, & eius argumentis copiosius differere, vt à sacris oratoribus plerunque istas opes non tam nesciri quod antea diebamus, quam contemari ostenderet. Perstringam summa totius dissertationis capita, & quidè paulo ornatori stylo, quando hic oratoris parees agimus.

Eloquentia sacra excellentia

Sic equidem existimo sacram illam sanctorum virorum eloquentiam tantum humanæ præstare, quantum sol vmbra, flamma fumo, diuina mortalibus antecellunt. Etenim quæcunque ad grauiorem eloquentiam, siue excitandam, siue innuendâ faciunt, fertilis quædam seges sapientiæ, grauissimarum rerum argumenta, Dijs præpotentis afflatus, incredibilis ardor animorum, suavis quædam prudentiæ œconomia, sermonis maiestas, solidarum adminicula virtutum, theatra denique ipsa, & concessus, & gloriosissima laborum præmia, huic vni tam propensè fauent omnia, vt meliori cœli iure iure fecundata videatur.

Sacra eloquentia dignitas, ex materia nobilitate, ac primium, quam grauis sint in ea de Deo sermones.

CAPVT I.

Placet igitur primum strictim & quasi pertransennam videamus cœlestis illius eloquentiæ argumenta, quibus mirum in modum nobilitata collucet, vt suos oratores, vel infantissimos per se faciat eloquentes. Occurrent hic tibi non fabelle, & nugæ, non humanæ sapientiæ leuissima quædam choragia, sed maximarum rerum lumina, Deus, Angeli, Christus *Δὲ ἰσχυρός* rex ipse Angelorum, Christianæ religionis mysteria, Apostolorum triumphus, Martyrum laurea. Virtutum decora, supplicia improborum, æternæ denique illius apex felicitatis.

Eloquentia sacra effectus Eloquentia sacra.

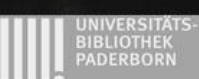
At vero de Deo, qui sermones non ij, quales in Platonis, aut Stoicorum schola floruerunt, sed qui ex ætistima fluunt sapientiâ, & ex ipsius æterni Parentis sui derivantur. Deum ibi audies mentem ab omni mortali concretione secretam, optimam, sapientissimam, sanctissimam, spiritum per omnia commentem, & singulis vniuersi partibus quasi accuratissimæ lyra fidibus intentum, qui fluentium rerum canticum iucundissimâ varietate tēperat ingenitus, immortalis, perpetuus, solus ipse sibi locus, & mundus, & maximus quidem mundus, sapientiæ, sanctitatis, intelligentiæ, vitæ rationum, formarum, cui spirans omnis, intelligi enique natura, & habere, & agere non debuit gratias.

Deus mundus, vt lyra intentus.

Tertull. lib. contra Praxeam cap. 5.

Cernes deinde, vt graditur apud Prophetas insigni maiestate, Cherubini insidens, & ceteri ventorum turbine circumquaque rapitur. Sexcenta consequuntur eorum milia, in quibus igneæ cohortes Angelorum, copiosa luce circumfusa radiant, sol tanti, tamque stupendi numinis vmbra potius, quam effigies, ad eius nomen expauescit, adamantinæ cœli portæ contremiscunt, intendunt se flammæ nubes, & lucido quodam horrore torum hoc aeris spatium arcuuestunt, mugiunt tonitruum fragores, præmicant fulgura, volitant procellæ, tuunt fulmina, im-

Sol vmbra Dei. Dei nomen quantum.

mixtique grandini rutili carbones depluunt. Hinc discedit cœlum, hiant terrarum lateræ, terrore perfusi manes mortuorum Regem sentiunt. Hæc tibi magnificam numinis speciem inurent.

Deus actus purus. Dei attributa.

August. lib. 7. de Cris. De. cap. 30.

S. Nionys. Areopag. epist. 5. ad Dorasheñ.

Eremitas Dei.

Augustin. 10. de Civ. Dei. 1. 11. 6. 13.

Cumque sit eius natura maximè simplex, nec contineat in se quicquam admixtum sui dispar, atque dissimile: habet tamen attributa varia, quæ sigillatim spectata, quantum dicendi, & quam fertilem materiam suppeditant: Equando exhaurietur immensitas illa, qua longe aliter quam is, qui cœlo, & terris aquas præbet Oceanus omnia suo ambitu præcingi, in uniuersum diffusus, in se totus rediens, imo nunquam a se exiens, in se, & in cunctis, semper totus implens cœlum, & terram præsentem potentiam, non absente natura.

Quando satis prædicabitur infinitas, mentis humanæ nodus: quæ exeat, quò se condant nemo nouit, imo nec exire ab alio, nec in aliud se condere certò nouit, hæc deum beatissimum ignorantia est, quod sermo ignorando est τὸ ἄγνοον γίνεσθαι πᾶσι ὁ θεὸς γινώσκων, & ἰδὲν, ἀγνοῦν καὶ θεὸν, αὐτῷ τῶν μὴ ὄντων μὴ ἔγινώσκων.

Quid illa æternitas immensa, atque interminata vitæ tota simul, & perfecta possessio, qualis est: Tempus certe, quod perpetuas micantium siderum conuersiones æquis passibus comitatur, fatetur se haud scire, quid sit, aut vade venerit, se labi, siue e, nasci, occidere, longam veluti catenam in hoc mortalitatis regno vicissim remeando versare, sibi vni incrementa damno esse, hanc vero intastam, illibatam, semper anam, semper formosam Virginem, quæ nec iuuentutis fonte, nec argenteis Canathi fluij vorticibus indigeat, quibus deterfa prioris æuir fuligine, nouo gratiæ flore rubescat: Hinc illa perfecta, & stabilis, atque in eodem felicitatis vestigio consistens immutabilitas, quæ cum omnia per hanc rerum humanarum vicissitudinem videat agi, volui, reuolui, & quasi per eandem ferram diuersis motibus reciprocari, tota sibi hæret sine vllò sui aut dispendio, aut incremento.

Anni ut dies unus, & dies tuus non quotidie, se hodie, qui hodie nus tuus non eodie crastino, neque enim succedat hesternis. Hodierno tuum æternitas.

Quid dices de tantæ maiestatis inexhau-

sta bonitate, quæ cumulatissimum totius perfectionis florem complexa, nullius rei indigens, omnium opulentissima, se toti naturæ, atque adeo huic nostræ mortalitati profundissima quædam liberalitate profundit?

Quid de inexplicabili prouidentia, quæ Prouidentia clauum uniuersi regit vigil, & insomnis, suo Dei semper operi assiduus, atque iactentus: num tot oculis tibi spectare videtur res mortales, quot sunt in illo pulcherrimo atheis domicilio colluentium formæ stellarum? num tot manibus regere, quot eius potestatis insignia, num tot pedibus iustrare, quot præsentia sunt indicia?

Quid de singulari misericordia, qua huius vitæ subleuat miseria, imbecillitatem erigit, solat viduitatem, instruit inopiam, lenit acerbitates, & quasi totus sit ex matris vberibus conflatus, ita se missilorum infaniam solitudinis, atque orbitati, presentem vbique, & clementem Deum impertitur?

Quid si eius scientiam consideres, qua se, qua omnia a se orra intelligi, qua tot cœlata in aethere partim errantium, partim inerrantium stellarum simulachra nominat, qua perpetuas dierum conuersiones consignat, qua imbrium stillas percrentet, qua arenas numerat, qua profundissimas scrutatur voragines, qua subit, & explicat omnia: Num recte istud occurrit: *Ecquid in prouidum est tibi, qui nosi omnia, & nulla natura est, nisi quia nosi eam?*

Quid si potentiam, qua cœlo imperat, quæ terras sustinet, qua calcet inferos, qua sexcentos mundos condere, conditosque vel tenuissimo halitu distillare potest: Quid si alia innumera coneris maestitate: quoties argumentorum oppressus magnitudine cogit exciamare.

ὁ αὐτὸς ἰδὸν ἡμῶν διuinitatum.

Iam cum ad illam lucidissimam sanctissimam Triadis caliginem deuenies, unum in trinitatis personis, si liceat intuebere, Patrem rerum omnium optimum maximum, qui dum acerrimo præstantissima mentis oculo se intelligit, & quasi in flagrantissimum nitorem speculo suâ ipsius faciem contempletur, filium generat Ἐπαίδιον λόγον καὶ viscerum ingenem partum, vt appellat Synesius, atque adeo imaginem non quidem sublestit, & tenuibus impressam lineamentis, sed æterno diuinitatis caractere signatam, Deum de Deo, &

Patrem

Miserentia Dei.

Scientia Dei.

August. 1. 7. de Civ. Dei.

Mundus sexcentos.

potest condere Deum.

personarum Dei.

Spiritus
Sanctus
centrum
Patris &
filij.

Patris per omnia æqualem Deum : Ab viroq;
deinde spiratur illa sempiterna amoris flami-
na, cuius facibus quicquid est modo castissi-
mæ dilectionis mardefcit, Spiritus (inquam)
centrum Patris, & filij, Patri & filio *æquales*:
Num tu quoties de ijs cogitabis, toties in
illum te Polycritilæum putabis ingredi, in
quem quo altius quis progreditur, eo magis
ac magis per singula momenta succrescenti-
bus aquis implicatur.

Vicis igitur te ad fabricam vniuersi, vi-
debis ab æmulatione iacta terræ fundamen-
ta, liberos colles, diffusas camporum im-
mensitates, prætexta instar elegantissimorum
monilium terris maria, tot insularum quasi
ocellis, & margaritis conlucenti ipsam spirabi-
lem naturam terris intentam concipies, &
qui suo complexu cingit omnia summum æ-
therem, in quo raris, & in omni æternitate
fixis legibus, voluntur purissimi stellarum
æcetus, totam denique hanc terram a summo
numine locatam homini supellectilem quo-
ties spectabis, toties magnificentissimorum rerum
spectaculo perfusus laudum materiam in si-
lentij verres argumentum.

In Angelis quoque locupletem esse dicendi
materiam.

CAVTV III

D. Dionys.
de his ordi-
nibus agit
c. 6. de hiero-
nich. ce-
lest.
D. Greg.
hom. 14.
Angeli ex
pictoribus
descripsero.

Angeli deinde magnæ illius mentis pu-
rissimæ quædam scintilla, de sempiterni
luminis facibus accensa, tantus, & in
tot ordines diuinitus exercitus, quantam non
dicam orationis, sed & admirationis mate-
riam suggerunt. Nobiles tibi fingere, qua-
les forte apud Pictores, & Poetas sæpe vidi-
sti, pusiones formosulos, quibus vultus ad-
mirabili fulgore circumfusos, erines in ceruicem
mollior effusi, aut obryzo flauescunt,
& lactei colli nitorem blandissimo. f. uonio-
rum spiritui ventilati percurrunt. Quibus alæ
ex humeris emergunt geminæ in celesti rex-
trina coninnatæ, floida viriditate, qualis in
pauonibus esse solet, irradiatæ: aureo croceo,
poniceo, cæruleo denique colore miradmo-
dum temperie variatæ, tot referunt spe-
ctantibus pigmenta, quot in arcu celesti-
eum volupte te miramur. Tunica deinde
hyalina est quam subtilis denticulati operis

limbus circumquaque excurrrens magna ve-
stit cum dignitate.

Tales si Angelos cogitas, quales tibi cuna
pictoribus ludens expressi, totam vim ignoras
Angelorum. Natura illis pura est, subtilis, æ-
therea, quam nulla corporis figura delineat,
nulla materiæ labes infuscat, nullus corrup-
tionis næuis aspergit, & vt summam di-
cā, nostri pars melior animus est. Angelus ni-
hil est præter animum. At quis animus in ð ex
eo igne delibatus quo sidera volat, & sacri tor-
quentur axes, sed excitatissima mentis vigor
tantò expressius ad æternæ pulchritudinis ex-
emplar conformatus, quanto de eius fonte
propius respergatur, & vberius. Hinc ille om-
nium ornamentorum insignis quidam decor,
& bonorum immortalis affluentia, quam in
conditorem suam gratissimæ voluntatis in-
genuitate refundant. Tu si de beatarum mè-
ritum incredibili celeritate cogitas, finge tibi
nauiam per immensa patens æquoris spatia
remis, velisque concitatissime fluentem, fuge
relorum ebullis emissis grandines, finge
reginam auium aquilam toto illo plumarum
remigio instructam cœlestissimo corporis nū-
su, acerrimo cupiditatis ardore ruentem in
prædis, finge istas, quæ à poetis memorantur
alas fulminum, & tuum quando liberum est
animum, & illam animi pupillam mentem
fulgure velocius per diffusissimam quæque
tam breui momento discurrerem, hanc si
cum Angelorum celeritate contuleris, restu-
dinem cum equo valentissimo comparabis.
Quid dicam de illa præstantissimæ mentis in-
telligentia, cuius beneficio res omnes, quas
nos homuli ex luto, & argilla ficti, tanto cum
labore addiscimus, & ægre ratiocinando
colligimus, illi nullo negotio, nullo temporis
intervallo sagacissime peruident, & impe-
ditos quosque difficultatum nodos explica-
tissime dissoluunt? Quid de illa cognitione
matutina; qua modo res in Deo, tanquam in
politissimi candoris speculo, vegeti coloris
flore viuidius accensas, modo in se iam remis-
sas, & quasi diluto vigore minus acres contē-
plantur? Quid de ipsius cognitionis ficti-
quodam constantia, cuius munere contingit,
vt eis non minus ab hac intelligentia cessare
liceat, quam plantis, aut animantibus ab actus
vitalis perpetuo quodam ministerio? si
quidem intellectio beatis mentibus pro vita
est. Iam si gratiam spectes, quibus ab ipsis or-
tus primordijs mirifice sunt nobilitati, cū re-

Angelus ni-
hil præter an-
imum.

Synestius
hymn. 1.
Secundo
spiritu uolens
angelorum
celeritas.

Philo Tuda-
us li. 1. de o-
pificio m. i. d. d.
Nobis isiv
+uxi +uxi
no d. d. d. g.
noqu i. d. d.
d. d. d. d.